Thương nhớ anh Đạt

Anh Nguyễn Tiến Đạt học trên tôi một lớp, cùng lớp với chị Trâm tôi, tôi ít quen và chưa trực tiếp gặp một lần nào trước năm 2009. Thế nhưng đã học ở trường Albert Sarraut vào những năm 1949-1954, ai mà không biết tiếng anh, người hâm mộ thể thao. Bạn Imré Szabo là người biết anh từ hồi ấy, viết tưởng niệm anh về khía cạnh này. Phần tôi, xin chỉ nhớ đến hình ảnh "người cầm cờ" một năm cũ, mà nếu không còn xấp ảnh do chị Phụng của chúng tôi để lại, chắc không mấy ai còn nhớ. Vào tháng 7/2009, khi nghe tin anh sắp qua thăm bè bạn cũ ở Paris, tôi vội vàng sao lại những bức ảnh ấy tặng anh, và anh đã cho đăng trên trang "Hình ảnh" của hội ALAS Ca, dưới mục "Đại hội Thể thao Toàn Thành Hanoi 1951",

https://www.alascaonline.org/docs/hinhanh/daihoithethao1951.pdf

Cùng năm 1951 ấy, chị Phụng tôi qua đời, nên xấp ảnh này nằm trong cuốn Album gia đình, tôi thật trân trọng, gìn giữ. Tôi nhớ khi xưa chị tôi cho xem những ảnh này, tôi buột miệng bảo : "Cầm cờ thích nhỉ, và trông oai ghê". Chị tôi nói :"Không phải ! em tưởng nhầm, cầm cờ rất khó, anh Đạt phải tập luyện thật lâu mới quen tay, vì khi gió thổi mạnh vẫn phải giữ cho cán cờ thẳng thắn, và như thế rất là vất vả, mà khuôn mặt vẫn bình thản". Tôi nhìn kỹ, thấy đúng.

Khi được tin anh lâm bệnh nặng, mà vẫn muốn đọc điện thư của mọi người, tôi không biết gửi gắm anh điều gì, ngoài việc nhắc lại lời của chị Phụng tôi : người cầm cờ khi gió mạnh vẫn giữ ngay cán cờ... Thầm ước mong rằng với nghị lực, anh sẽ qua khỏi tay Tử thần. Ai ngờ ! Nay anh đã trở thành người thiên cổ, như chị Phụng tôi, học trên anh một lớp, đã ra đi giữa tuổi 19.

Lật xem trang ảnh cũ, nhớ đến anh, tôi nghĩ chắc chúng ta cũng còn nhớ lại trang sử của nước nhà thời ấy.

Khi diễn hành qua khán đài, mọi người giương tay chào, mặt hướng về phía khán đài thì người cầm cờ vẫn thẳng hướng mặt. Nhìn kỹ phía khán đài, trên các cột cờ, sẽ thấy toàn là cờ vàng ba sọc.

Đại hội Thể thao Toàn thành diễn ra ngày 25 tháng 2 năm 1951, tại Hà Nội, ở sân vận động SEPTO, Hàng Đẫy. Một lần khác tôi sẽ xin trở lại bối cảnh sự kiện này, và bức ảnh nhiều thanh niên nam nữ học sinh trường Albert Sarraut giương tay chào những lá cờ vàng ba sọc, ít nhất cũng đánh dấu một giai đoạn lịch sử, hoặc ít ra cũng là dấu hiệu của một sự thay đổi trong không

khí học đường khác với những sự kiện xảy ra trước năm 1945, mà ngay cả những người học cùng trường nhất là các bạn Pháp đều không hay biết. Nếu đây không là dấu hiệu của sự đột nhập của chính trị (Vệt Nam) trong học đường (Pháp), thì là dấu hiệu gì ? Song, đây là dịp tưởng niệm anh Đạt, chúng tôi xin tạm bỏ những chuyện khác bên lề, chỉ tập trung vào những chi tiết gương mặt của « người cầm cờ ».

Đoàn diễn hành vừa qua khỏi khán đài, là cờ hiệu đoàn « Albert Sarraut » phất phới, gương mặt anh Đạt vẫn thẳng hướng. Người điều khiển cuộc diễn hành là anh Lương Trọng Cửu (trên một hình khác).

Cạnh anh, phía tay trái trên ảnh là chị Phụng, bên tay phải là chị Châu, sau chị là chị Bội Hoàn, v.v. Mỗi lần gặp anh Đạt, tôi đều nhờ anh chuyển lời kính thăm các chị bên Hoa Kỳ, là những vị niên trưởng bạn với chị Phụng tôi.

Lần họp bạn cuối tháng 7 năm 2009, trên bàn trước mặt anh Đạt là gói hình tôi gửi tặng. Bạn học cùng lớp (chị Ân, cô Ngọc, cô Oanh) chụp chung với vợ chồng anh Đạt.

Lần họp bạn tháng 9 năm 2009 tại nhà anh Nguyễn Quang Trác.

Lần họp bạn tại nhà anh Trác đầu tháng 7 năm 2018, và cũng là lần cuối gặp anh Đạt.

Quelques souvenirs émus sur Nguyễn Tiến Đạt.

Nguyễn Tiến Đạt vient de terminer ses mandats de président de l'ALAS California ainsi que son parcours terrestre. Il était de la classe de ma grande sœur Trâm et je n'ai pas eu le plaisir de le croiser sur les terrains de sport du Lycée Albert Sarraut comme mon ami Imré Szabo, car s'il y a une pratique que je déteste le plus c'est bien le sport. Qu'est ce donc qui m'a ému quand j'ai appris les nouvelles de son décès ? J'essaie de résumer ici ce « pourquoi » à nos lecteurs non-vietnamophones. Comment un grand drapeau marqué du nom d'Albert Sarraut s'est-il hissé en tête d'un défilé, où toute une jeunesse vietnamienne, certes scolarisée dans ce Lycée français, salue, d'un bras tendu, impeccable, la rangée de drapeaux jaunes à trois bandes rouges qu'on voit bien en haut de la rangée de mâts ? Ce, pour que nos camarades français n'ignorent plus que déjà, dès Février 1951, l'horloge a tourné. Elle tournera encore et le Vietnam connaîtra encore bien d'autres vicissitudes, hélas. Cependant, le moment n'est pas aux évocations historiques, car je voudrais me concentrer sur un seul sujet : qui a été littéralement le porte-drapeau lors de ce défilé ? Qui ? sinon Nguyễn Tiến Đạt.

L'action se passait un 25 Février 1951, au stade SEPTO, à Hà Nội. Ces photos en NB sont dans mon album familial, depuis très longtemps, c'est la première fois que j'en parle. Regardez le premier cliché : vous voyez à côté du porte-drapeau une jeune-fille au bras tendu, c'était ma grande sœur, Phụng. Quand elle me montrait ces photos, je m'exclamai : « C'est chouette d'être porte-drapeau, et quelle prestance ! ». Ma sœur me reprit doucement : « Détrompe-toi, c'est très difficile comme travail et Đạt a dû s'entraîner longuement pour apprendre à maintenir la hampe en position, malgré les vents contraires ». Ma sœur décèdera quelque huit mois après, à 19 ans. Ce sont ces paroles que j'ai rappelées à Đạt quand, atteint du mal qui devait l'emporter, il nous demandait de ne pas oublier de lui écrire… Lui, le porte-drapeau d'un Lycée qui n'existe plus. « **Maintenir haut la hampe, malgré les vents contraires** ». Hélas, personne n'échappe à son destin.

J'ai appris à regarder les photos, j'ai vu la tête droite de Đạt, le porte-drapeau, quand tout le monde saluait de côté. J'ai vu sa bouche entr'ouverte pour maintenir une respiration d'effort, un visage qu'inspire la force tranquille. Jamais on n'a vu son visage se crisper malgré les vents contraires et le drapeau qui claque.

Autant de raisons pour que, dès que j'ai appris la nouvelle de la venue de Đạt à Paris, fin Juillet 2009, je lui ai déposé dans un sac FNAC ces photos de 1951 où il était porte-drapeau. Porte-drapeau dans une manifestation en principe sportive, mais où l'on voit nettement l'intrusion de la politique au Lycée, (pourquoi pas ? somme toute). La politique ou l'engagement d'une jeunesse pour défendre une cause, dont avec le temps, on mesure davantage la pertinence. Le débat, si débat il y a, n'est pas actuellement à l'ordre du jour, mais ce n'est pas exclu. L'heure est au recueillement devant la dépouille de « Big Đạt ».

Je suis fier de sa tête droite et de la hampe du drapeau haut levé. Fier, et triste à la fois.

(Les autres photos couleurs marquent nos retrouvailles, en 2009, puis, pour l'ultime fois, le 1er Juillet 2018).

Paris 2020 02 20

Đ.T.H.